

Beleidskader kunst en cultuur 2022 - 2025 Gemeente Bergeijk

De gemeenteraad van Bergeijk,
gezien het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 15 maart 2022,
gezien het advies van de commissie MZ d.d. 5 april 2022,
besluit:

1. Het Beleidskader kunst en cultuur 2022 - 2025 Gemeente Bergeijk vast te stellen;
2. De bestemmingsreserve Kunst in te stellen;
 - a. Voor Kunst en Vormgeving in de Openbare Ruimte en de Adviescommissie Beeldende Kunst en Vormgeving € 30.000 te onttrekken uit de bestemmingsreserve Ruimtelijke Ontwikkeling Leefbaarheid en vestigingsklimaat (ROL) en dit bedrag te doteren aan de bestemmingsreserve Kunst;
 - b. Voor Kunst en Vormgeving in de Openbare Ruimte en de Adviescommissie Beeldende Kunst en Vormgeving vanaf 2023 jaarlijks € 10.000 te doteren aan de bestemmingsreserve Kunst ten laste van het begrotingsresultaat.
3. Onttrekkingen uit de bestemmingsreserve Kunst mogen plaatsvinden op basis van een collegebesluit in het kader van de realisatie van kunst in de openbare ruimte tot een bedrag van maximaal € 30.000, mits er voldoende middelen in de bestemmingsreserve Kunst zijn opgenomen.

Dit beleidskader treedt in werking op de dag na bekendmaking.

De kadernota Kunst en Cultuur 2010 - 2013, vastgesteld op 16 juni 2009, wordt ingetrokken op de dag na bekendmaking van dit beleidskader.

Beleidskader kunst en cultuur 2022 - 2025 Gemeente Bergeijk

Artikel 1. Inleiding

Voor u ligt het beleidskader kunst en cultuur 2022 - 2025 van de gemeente Bergeijk. In dit beleidskader laten we zien welke stappen de afgelopen jaren zijn gezet om de culturele infrastructuur in Bergeijk door te ontwikkelen.

We kijken vervolgens vooruit. Wat zijn de komende jaren belangrijke stappen die gezet kunnen worden? Wat is er nodig om de kunst en cultuur in Bergeijk vitaal en interessant te houden?

De vorige nota "Kadernota Kunst en Cultuur" dateert van 2010. Maar in de tussentijd is er zeker niet stil gezeten. Er is gewerkt aan een prachtige educatieve infrastructuur waarin scholen en culturele organisaties samenwerken. Er is letterlijk gebouwd aan een voorzieningenniveau dat zich kan meten met het aanbod in veel grotere gemeenten.

Het doel van dit beleidskader is om het beleid in lijn te brengen met de huidige stand van zaken en eventuele verbeterpunten op te pakken. We creëren daarmee overzicht en inzicht. Hierin kijken we onder andere naar de samenwerking tussen de verschillende partijen. We denken dat we daarmee nog een slag kunnen slaan. Hoe we ons dat voorstellen leest u in het vervolg van dit stuk.

Voordat we ingaan op de culturele infrastructuur in Bergeijk benoemen we belangrijke landelijke culturele en maatschappelijke trends die ook gevolgen kunnen hebben voor de gemeente Bergeijk.

Artikel 2. Ontwikkelingen

2.1. Aandacht voor educatie en participatie

Landelijke ontwikkelingen

De laatste jaren is er in toenemende mate aandacht voor kunsteducatie. Landelijke programma's als 'Cultuureducatie met Kwaliteit en Meer Muziek in de Klas' zorgen ervoor dat er op scholen meer aandacht wordt gevraagd voor cultuuronderwijs. Een punt van zorg daarbij is dat educatie in de klas slechts het begin is. Wanneer de belangstelling is gewekt moeten er mogelijkheden zijn voor kinderen om zich echt te verdiepen in een kunstvorm, door op les te gaan. In veel gemeenten zijn, in tegenstelling tot de gemeente Bergeijk, subsidies aan muziekscholen en -centra voor de kunsten wegbezuinigd. Daarmee is kunst- en muziekonderwijs in de vrije tijd minder bereikbaar geworden en stukt de natuurlijke opvolging van beoefenaars in bijvoorbeeld muziekverenigingen. Los van de bereikbaarheid blijkt uit onderzoek dat de klassieke amateurkunstbeoefening het moeilijk heeft. Er komen nieuwe vormen van amateurkunst bij; mensen binden zich minder graag aan een vereniging en de belangstelling, zeker onder jongeren, loopt terug.

Bergeijk

In Bergeijk biedt Art4U kunsteducatie nog steeds lessen en cursussen aan met financiële ondersteuning van de gemeente. Daarmee blijft het kunst- en muziekonderwijs toegankelijk en is er doorstroming naar onze verenigingen. Ook in Bergeijk is ledenaanwas niet meer vanzelfsprekend maar vergeleken met de situatie in andere gemeenten is het verenigingsleven nog behoorlijk vitaal

2.2. Toegankelijkheid

Landelijke ontwikkelingen

Er komt steeds meer aandacht voor de toegankelijkheid van het culturele aanbod. Er wordt meer belang aan gehecht dat iedereen zich kan herkennen in de culturele organisaties en hun aanbod. Uit Brabants onderzoek¹ blijkt dat grofweg 80% van de Brabanders cultuur van belang vindt voor de samenleving. Voor bijna de helft is cultuur een belangrijk onderdeel van hun leven. Bijna alle Brabanders bezoeken weleens een culturele activiteit; ongeveer 40% beoefent een kunstvorm. Daarvan is ongeveer 30% lid van een culturele organisatie. Deelname aan cultuur is dus niet vanzelfsprekend voor iedereen. Het gemiddelde opleidingsniveau van de bezoekers is relatief hoog: mensen met lagere opleidingsniveaus zijn ondervertegenwoordigd. We beginnen steeds meer zicht te krijgen op drempels om deel te nemen aan cultuur. Niet iedereen voelt zich thuis in een culturele organisatie of herkent zich in het aanbod (de voorstelling, activiteit etc.). Veel culturele organisaties worden zich bewust hiervan en anticiperen hierop zonder daarmee hun eigen identiteit te verloochenen. Zij passen hun programmering of activiteiten aan en benaderen moeilijk te bereiken groepen gericht via vertrouwde contactpersonen.

Bergeijk

Over de cultuurdeelname van de inwoners van Bergeijk zijn geen cijfers beschikbaar. Het is aannemelijk dat bovenstaande cijfers in grote lijnen ook van toepassing zijn op de inwoners van Bergeijk. In het onderzoek zien we dat de verschillen in deelname tussen de landelijke gebieden en de steden niet heel erg groot zijn. In de landelijke gebieden is de amateurkunst van iets groter belang dan in de stad. Het is aannemelijk dat er ook in Bergeijk inwoners zijn die niet of nauwelijks in aanraking komen met het culturele aanbod, al is de samenstelling van de bevolking minder divers dan die van bijvoorbeeld Eindhoven. Wel zet de gemeente Bergeijk zich al in voor toegankelijkheid. Mensen met een lager inkomen kunnen bijvoorbeeld via Stichting Leergeld hun contributie vergoed krijgen en de cultuurcoach kan verenigingen helpen bij vragen over het bereiken van een (nieuwe) doelgroep.

2.3. Breed begrip van kunst en cultuur

Landelijke ontwikkelingen

We hanteren een brede kijk op kunst en cultuur. Kunst en cultuur is niet alleen maar beeldende kunst in een museum. Binnen het brede terrein van kunst en cultuur vallen onder andere uitingen zoals carnaval, muziekbeoefening, toneel, koorzang, beeldende kunst in de openbare ruimte en professionele kunst, zowel het artistiek interessante als het meer populaire (amusements)deel. We kijken naar de rol die kunst en cultuur kunnen spelen bij het behalen van doelen op andere beleidsterreinen, zoals zorg en welzijn en het toeristisch-recreatief profiel van Bergeijk. We zullen hier later in dit stuk verder op ingaan.

Bergeijk

Het palet aan culturele uitingen is in de gemeente Bergeijk erg breed. Aan de ene kant van het spectrum zien we carnavalsverenigingen en amateurkunst en aan de andere kant de prachtige Rietveld-architectuur. Dat zowel de breedte cultuur als de artistieke topcultuur beiden vertegenwoordigd zijn in een gemeente als Bergeijk is gerust uniek te noemen.

2.4. Corona

Landelijke ontwikkelingen

De laatste anderhalf jaar heeft corona een groot effect op ons en op de culturele sector gehad. Met name de publieke activiteiten, repetities van verenigingen, festivals, voorstellingen en tentoonstellingen hebben enorm te lijden gehad onder de maatregelen om de coronapandemie beheersbaar te houden. We zien in heel Nederland dat verenigingen hun leden niet meer kunnen vasthouden en dat de exploitatie van publieke voorzieningen erg lastig is. De professionele makers en zij die makers ondersteunen (bijvoorbeeld geluidstechnici) zijn hierdoor ook veel inkomstenbronnen kwijtgeraakt.

Bergeijk

De gemeente Bergeijk heeft geprobeerd om de sector maximaal tegemoet te komen en te ontlasten door de middelen die het Rijk hiervoor beschikbaar heeft gesteld door te zetten aan culturele organisaties. Ook zijn middels beleidsregels verenigingen financieel ondersteund en er vindt veelvuldig contact plaats tussen de gemeente en verenigingen.

Artikel 3. Proces om te komen tot een nieuw beleidskader

Het proces om te komen tot een nieuw beleidskader kunst en cultuur is in juli 2021 gestart. Eerst zijn verkennende gesprekken gevoerd met de gemeente en een aantal sleutelfiguren op het gebied van cultuur in Bergeijk, zowel van professionele organisaties als verenigingen. Op basis van deze gesprekken is in september 2021 een plan van aanpak opgesteld waarin een korte schets van de infrastructuur en een aantal vraagstukken zijn beschreven waarop het beleidskader een antwoord zou kunnen geven. Kunstloc Brabant heeft gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van Art4U, de cultuurcoach, Theater De Kattendans, Stichting Rietveld en Ruys, Bergeijkse Kunstenaarsvereniging en een aantal vertegenwoordigers van de culturele verenigingen uit Bergeijk (zoals de harmonie). Kunstloc heeft gevraagd naar de rol van hun organisatie in het culturele leven in Bergeijk, wat goed gaat, waar ze trots op zijn en wat nog verbetering behoeft. Steeds gericht op wat binnen de reikwijdte van cultuurbeleid ligt. De analyse van de culturele infrastructuur in hoofdstuk 5 is deels afkomstig uit deze gesprekken.

1) Waarde van Cultuur 2018

We constateerden samen met onze gesprekspartners dat Bergeijk een vrij complete culturele infrastructuur heeft. De geïnterviewden zien nog mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het aanbod; bijvoorbeeld een kwaliteitscheck op het aanbod voor kinderen bij Sjors Creatief of meer ruimte voor artistiek interessante voorstellingen in de Kattendans. Daarnaast benoemen ze dat er meer aandacht zou mogen zijn voor de bijzondere verhalen uit de geschiedenis van Bergeijk. De kracht van deze verhalen wordt niet altijd benut. Ook werd genoemd dat de procedures om te komen tot nieuwe kunst in de openbare ruimte en de daaraan gekoppelde commissie opnieuw tegen het licht dienen te worden gehouden. Ook de gemeentelijke beeldende kunstcollectie is een beetje naar de achtergrond geraakt. Deze zou opnieuw bekeken mogen worden.

Op 18 november 2021 is de opzet van het beleidskader kunst en cultuur gedeeld met belangstellenden: inwoners, vertegenwoordigers van culturele organisaties en de politiek. Ook deze bijeenkomst heeft weer input geleverd voor het beleidskader. In deze bijeenkomst werd vooral benadrukt dat er meer aandacht zou mogen zijn voor de samenhang en samenwerking tussen organisaties. Met name culturele verenigingen en (basis)scholen zijn niet altijd goed op de hoogte van wat andere organisaties doen. Dat kan leiden tot onnodige concurrentie om publiek of locaties. Activiteiten zouden elkaar moeten versterken. Een ander punt wat naar voren kwam was het aanbod voor ouderen en de mogelijkheid voor ouderen om actiever te participeren aan kunst en cultuur.

Artikel 4. Bewegingen in de laatste jaren

Naast de ondersteuning van professionele organisaties en culturele verenigingen zijn de afgelopen jaren de volgende projecten gerealiseerd en bewegingen gemaakt:

- Er is een uitgebreid aanbod aan evenementen (onder andere een Zeskamp – Crazy Cross – Ploegfestival (sinds 2008)) – met als cultureel uithangbord de tweejaarlijkse festivals van de stichting Rietveld en Ruys (in 2021 het festival 'Beeld en Beleving').
- Tijdens het sport- en cultuurgala worden prijzen uitgereikt voor de beste sporters en cultuurtalenten/cultuurprestaties van de gemeente.
- Art4U heeft samen met alle scholen en een aantal verenigingen gewerkt aan een doorlopende leerlijn muziek (vanaf 2014). Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in de ondertekening van een muziekakkoord 'Meer Muziek in de Klas' (2021).
- De fysieke bibliotheek is, na sluiting in 2015, in 2019 heropend op een centrale locatie in Bergeijk 't Hof. Vanaf 2015 is iedere school deelnemer aan het project 'Bibliotheek op school'.
- Sinds 2017 neemt de gemeente Bergeijk deel aan de regeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit'. Samen met de cultuurcoach wordt gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van cultuureducatie op alle 9 scholen van de gemeente. Ook voor de derde editie van dit project heeft de gemeente zich weer aangemeld (CMK3). De cultuurcoach voor dit project is ondergebracht bij BERgeijk ACTIVE en werkt nauw samen met Art4U Kunsteducatie.
- Stichting Leergeld wordt sinds 2018 financieel ondersteund door de gemeente zodat kinderen uit arme gezinnen zich cultureel kunnen ontwikkelen en lid kunnen worden van lokale verenigingen. Ook voor volwassenen is er mogelijkheid om een financiële ondersteuning aan te vragen voor deelname aan het culturele leven.
- Kinderen worden gestimuleerd om deel te nemen aan kunst- en cultuuractiviteiten via Sjors Creatief (vanaf 2019).
- De Bergeijkse Kunstenaarsvereniging heeft in 2019 voor haar jeugdatelier de beschikking gekregen over een eigen locatie.
- Er worden nieuwe kunstwerken in de openbare ruimte geplaatst waarvan de Eyckel van Bergeijk in 2020 het meest in het oog springt.
- Het Bezoekerscentrum Teutenhuis is doorontwikkeld naar het nieuwe Cultuurhuis Bergeijk (opening 2021), waarin stichting Eicha en stichting Rietveld en Ruys hun intrek hebben genomen. Zij zorgen gezamenlijk voor een nieuwe dynamiek rondom deze locatie, inclusief het beheer van het Glazen Paviljoen. In en rondom het Cultuurhuis is ruimte voor exposities beeldende kunst.
- De gemeente ondersteunt het openluchttheater de Hunnebergen door de kosten van het onderhoud van het terrein op zich te nemen.
- Theater de Kattendans wordt verbouwd zodat het nog beter aansluit op de wensen van het culturele veld (2021). De nieuwe multifunctionele zaal geeft meer mogelijkheden om in te spelen op de vragen en behoeften van de gemeenschap.

Artikel 5. Analyse huidige culturele infrastructuur

De gemeente Bergeijk kent een rijk palet aan culturele organisaties. Wanneer de culturele infrastructuur van Bergeijk wordt vergeleken met wat gebruikelijk is voor een gemeente van deze grootte zijn er relatief veel voorzieningen in deze gemeente. De basis van de culturele infrastructuur wordt gevormd door theater de Kattendans, Openluchttheater de Hunnebergen, Art4U Kunsteducatie, de bibliotheek en Cultuurhuis Bergeijk. Naast deze organisaties zijn er veel cultuur- en muziekverenigingen (zoals erfgoed, de beeldende kunst, de gilden en carnaval).

Deze organisaties zorgen voor een groot aanbod aan activiteiten. Zo is er in de Kattendans een volwassen programmering te zien waarbij een mix wordt gemaakt van (lokaal) talent en grote namen, het lokale

verenigingsleven en een professioneel aanbod. Ook organiseert de Kattendans een groot gratis festival in het Mien Ruyspark: het Ploegfestival. Stichting Rietveld en Ruys organiseert tweejaarlijks een beeldend kunstfestival (in 2021 'Beeld en Beleving'). Stichting Wensmuziek organiseert tweejaarlijks een grote voorstelling met amateurs. Er is een sport- en cultuurgala, een zeskamp (KPJ), een Crazy Cross, kermissen in alle kernen en vele kleinere concerten en voorstellingen van amateurverenigingen.

De gemeente Bergeijk heeft een rijke geschiedenis. Naast erfgoed (het verhaal van de Teuten), de actieve gilden en bijzondere archeologische vondsten is er het verhaal van De Ploeg. Deze weverij ontwikkelde in de loop van de jaren een eigen stijl en werd een belangrijke sociaaleconomische speler. Het bedrijf trok vooraanstaande ontwerpers en kunstenaars aan, introduceerde het Bergeijks Modernisme van architecten Rietveld & Ruys, bracht meubeldochter Spectrum voort en stimuleerde het bewustzijn over de rol van de openbare ruimte. De Ploeg is nauw verbonden met de gemeente Bergeijk; veel plekken hebben direct of indirect een connectie met De Ploeg.

Rietveld Klok Bergeijk

Op het gebied van cultuureducatie is er een vrijwel complete infrastructuur opgebouwd. Door de cultuurcoach en het centrum voor de kunsten Art4U is een doorlopende leerlijn muziek gemaakt waaraan vrijwel alle scholen deelnemen. De gemeente is deelnemer aan de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit 3 en heeft met alle stakeholders (gemeente, onderwijs en amateurkunst) een muziekkkoord afgesloten. De scholen nemen deel aan een kunstmenu en er is een aanbod voor kennismaking met cultuurbeoefening (Sjors Creatief).

De conclusie van deze korte schets is dat Bergeijk zeer rijk is aan culturele voorzieningen en een interessante cultuurhistorische geschiedenis heeft die inspiratie biedt voor allerlei activiteiten. Een groep actieve, betrokken inwoners zorgt samen met de gemeente voor een breed aanbod aan activiteiten. Ook op het gebied van cultuureducatie is er een goede structuur opgebouwd waar met name in het domein van de binnenschoolse cultuureducatie goed wordt samengewerkt. Kwetsbaarheid zit vooral in de afhankelijkheid van een kleine groep mensen bij het organiseren en bedenken van activiteiten en er zijn zorgen over de vitaliteit van de culturele verenigingen in de nabije toekomst. Er is behoefte om te kijken naar de kwaliteit van het aanbod. Ook is er te weinig onderling contact tussen organisaties waardoor mogelijkheden om elkaar te versterken verloren gaan.

Artikel 6. Visie op cultuur

"Aan kunst en cultuur wordt veel waarde gehecht; zowel passief als actief tonen vele Bergeijkenaren hun creativiteit in allerlei kunst- en cultuurvormen. Terwijl kunst en cultuur vanuit de historie niet in het DNA van de Bergeijkenaren zit, hebben ze wel het talent om ook deze invloeden van buitenaf eigen te maken en te omarmen." (DNA Boek gemeente Bergeijk, 2020).

De gemeente Bergeijk wil voor haar inwoners een gemeente zijn met een aantrekkelijk en stimulerend aanbod van kunst en cultuur, zowel actief als passief. De gemeente vindt dat deelname aan kunst en cultuur bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling van haar burgers. Tevens dragen kunst en cultuur bij aan een levendige gemeenschap en daarmee aan een prettig leefklimaat. De gemeente wil daarin

haar verantwoordelijkheid nemen en investeert in zowel professionele- als amateurorganisaties op het gebied van cultuur.

Bergeijkse Vlag

We zien steeds meer waardering vanuit andere sectoren voor de kracht van cultuur. Zoals eerder genoemd bieden kunst en cultuur mensen de kans om deel te nemen aan de samenleving. Ook kan het worden ingezet als zinvolle vrijetijdsbesteding en voor de persoonlijke ontwikkeling. Steeds vaker wordt cultuur doelbewust ingezet om andere (beleids)doelen te behalen. Er zijn legio voorbeelden op het gebied van zorg en welzijn (zie <https://www.lkca.nl/categorie/thema/zorg-en-welzijn/>). Cultuur kan ook bijdragen aan het stimuleren van toerisme door bijvoorbeeld het vertellen en (opnieuw) verbeelden van de verhalen die voor toeristen interessant kunnen zijn. Beeldende kunst in de openbare ruimte vergroot de aantrekkelijkheid van de leefomgeving. De aanwezigheid van culturele voorzieningen in de gemeente kan een reden zijn voor bedrijven en nieuwe inwoners om zich in de gemeente te vestigen en kan leiden tot een stimulans voor de lokale economie. Kortom, investeren in cultuur heeft gevolgen voor meerdere beleidsterreinen. In de hierop volgende paragrafen maken we duidelijk op welke manier cultuur ook in Bergeijk op andere terreinen een bijdrage kan leveren, onder andere in paragraaf 7.2, 7.5 en 7.6.

Artikel 7. Hoofdpijnen beleidskader 2022-2025

7.1. Financiële kaders

De gemeente Bergeijk investeert structureel in cultuur in Bergeijk in de vorm van subsidies aan culturele organisaties om activiteiten te ontplooiën. In een enkel geval gaat het om een gerichte investering, zoals bij de verbouwing van de Kattendans. We werken aan het bereiken van de onderstaande doelen binnen de bestaande middelen.

7.2. Kunst en cultuur voor iedereen bereikbaar

We streven naar een kwalitatief goed, divers en laagdrempelig aanbod van cultuur voor de inwoners en bezoekers van de gemeente Bergeijk. Een inclusief en divers aanbod. Dan hebben we het over:

- Het bereiken van alle inwoners ongeacht sekse, afkomst, sociale klasse of een beperking;
- Een cultureel aanbod van culturele instellingen waar iedereen zich in kan herkennen.

We vragen de culturele instellingen dit te laten zien middels hun personeel, programmering, publiek en partners.

Er valt nog wat te winnen als het gaat om bereik en laagdrempeligheid. Deelnemen aan cultuur is voor veel inwoners geen vanzelfsprekendheid. Zij voelen zich niet altijd op hun plek binnen de bestaande organisaties of verenigingen. Soms uit onbekendheid of omdat zij zich onvoldoende herkennen in het aanbod.

Cultuur biedt veel mogelijkheden voor participatie in de samenleving. Ouderen vinden hierin een zinvolle vrijetijdsbesteding waardoor ze langer fit en gezond blijven, maar eigenlijk geldt dit voor iedereen. Kunst en cultuur bieden zingeving, uitdaging en allerlei mogelijkheden om andere mensen te leren kennen.

Beleidsdoelen

- De culturele organisaties in Bergeijk bieden de inwoners van Bergeijk een aanbod aan activiteiten welke artistiek interessant is en/of goed aansluit bij de behoefte van de inwoners.
- Kunst en cultuur moet voor iedereen toegankelijk zijn. Het totale aanbod moet bewoners aanspreken van alle leeftijden en achtergronden.
- Instellingen moeten aandacht hebben voor het bereiken van nieuw publiek.

Rol gemeente

- Het faciliteren van organisaties en verenigingen die de stevige basis van het culturele leven zijn.
- Het faciliteren van gemeenschapshuizen en andere accommodaties die gebruikt kunnen worden als repetitie- en oefenruimtes.
- In gesprek gaan met de gesubsidieerde culturele organisaties over hoe zij hun bereik onder de inwoners van Bergeijk kunnen vergroten.

Rol culturele partners

- De bestaande subsidiegelden inzetten voor een inclusieve programmering of inclusief activiteiten-aanbod.
- Moeite doen om inwoners die je nog niet hebt bereikt te verleiden om deel te nemen aan kunst en cultuur.
- Samenwerken met andere culturele partners maar ook met bijvoorbeeld de welzijnssector.

7.3. Talentontwikkeling

De gemeente Bergeijk vindt het erg belangrijk dat kinderen de mogelijkheden wordt geboden om zich cultureel te ontwikkelen. Dat begint over het algemeen met een kennismaking met cultuur in het gezin of binnen de school.

Wanneer een kind echt belangstelling heeft en zich wil bekwamen in een kunstdiscipline, begint de volgende fase: het leren van een ambacht. Onder begeleiding van een leraar leert het kind een kunstvorm te beheersen. De volgende fase is het doen: actief worden in een vereniging of culturele organisatie. In een enkel geval stromen kinderen door naar het kunstvakonderwijs om er hun beroep van te maken. Je zou dit kunnen beschouwen als een culturele loopbaan waarin mensen zich blijven ontwikkelen vanuit hun eigen interesse en in hun eigen tempo. Het is een vorm van talentontwikkeling, gericht op een levenslange deelname aan cultuur. Niet iedereen volgt precies het beschreven pad, maar alle culturele loopbanen hebben de elementen kennismaken, leren en doen in zich.

De kritieke momenten in deze loopbaan zijn steeds de overgangen. Van geïnspireerd raken in het onderwijs naar de stap zetten om bijvoorbeeld een muziekinstrument te gaan bespelen. Of om vanuit de les de eerste stappen te zetten bij een amateurkunstvereniging. Of weer opnieuw beginnen na een periode van geen deelname. Ook de lokale mogelijkheden zijn erg bepalend. Wanneer je jouw gekozen kunstvorm niet kunt beoefenen bij jou in de buurt betekent dit vaak een abrupte stop van de culturele loopbaan.

Het is daarom van belang dat de betrokken organisaties goed samenwerken zodat niemand gedurende dit proces "buiten de boot" valt. Het is belangrijk dat deze organisaties goed luisteren naar de behoeften van deelnemers en zoveel mogelijk hun best doen om aan te sluiten bij de passies van potentiële deelnemers.

In Bergeijk is er op het gebied van de (blaas)muziek een prachtig voorbeeld van een naadloze samenwerking. Art4U heeft samen met de scholen en de muziekverenigingen een doorgaande leerlijn muziekonderwijs ontwikkeld. Via het provinciale programma Cultuureducatie met Kwaliteit werken de scholen samen met Art4U aan de verbetering van de kwaliteit van hun cultuuronderwijs.

In Bergeijk ligt het zwaartepunt van onze investering op het stimuleren van kinderen en jongvolwassenen. We zorgen ervoor dat zij zich cultureel kunnen ontwikkelen. Daar kunnen ze een leven lang plezier van hebben. Ook volwassenen stimuleren we tot actieve cultuurdeelname door hen de faciliteiten te bieden in onze culturele accommodaties en gemeenschapshuizen waar activiteiten plaatsvinden.

Beleidsdoelen

- De scholen in Bergeijk hebben een kwalitatief hoogstaand aanbod aan culturele activiteiten in samenwerking met lokale en regionale culturele instellingen.
- Er is een groot en gevarieerd aanbod aan organisaties die een breed palet aan mogelijkheden bieden voor de actieve kunstbeoefening, zowel als het gaat om het “leren” als het “doen”.
- Er is ruimte om nieuwe vormen van kunstbeoefening toe te voegen aan het bestaande aanbod.

Rol gemeente

- In gesprek gaan met de gesubsidieerde culturele organisaties over hoe zij talentontwikkeling bij inwoners van Bergeijk kunnen vergroten.
- (Financiële) ruimte creëren om nieuwe initiatieven of kunstuitingen mogelijk te maken.
- Stimuleren van nieuwe doorlopende leerlijnen op andere disciplines.

Rol culturele partners

- Openstaan voor vragen naar nieuwe manieren van kunstbeoefening.
- Hun middelen (zoals ruimtes, podia, apparatuur) beschikbaar te stellen voor nieuw talent (binnen redelijke grenzen).
- Samenwerking om (lokaal) talent optimaal te ontwikkelen en te voorkomen dat de culturele loopbaan van deelnemers voortijdig wordt afgebroken.

7.4. Samenwerken

Zoals eerder gesteld kent de gemeente Bergeijk een actief en rijkgeschakeerd cultureel veld met stevige organisaties. Elke partner vervult een unieke rol in dit veld en voegt daar vanuit zijn specifieke kijk iets aan toe.

Dit leidt in sommige gevallen tot een diversiteit aan eilandjes die allemaal hun eigen netwerk en activiteiten hebben. Dit kan leiden tot onnodige concurrentie. Meer samenwerking en onderlinge afstemming kan ervoor zorgen dat activiteiten elkaar versterken. Daardoor ontstaat er meer ruimte voor experimenten en onverwachte combinaties.

De oprichting van een cultureel platform kan een bijdrage leveren aan meer onderlinge bekendheid en interessante samenwerkingen.

Beleidsdoel

- Meer onderlinge samenwerking in het culturele veld om te komen tot innovatieve oplossingen en activiteiten van onderop.

Rol gemeente

- Initiatief nemen voor het oprichten van een cultureel platform.
- Stimuleren van nieuwe kansrijke en bijzondere samenwerkingen.

Rol culturele partners

- Openstaan voor een actieve deelname aan het platform.
- Meedenken over de vorm waarin een platform gegoten moet worden.
- Samen met andere organisaties aan de slag gaan in nieuwe samenwerkingsverbanden.

7.5. Verhalen en het rijke verleden van de gemeente Bergeijk

De gemeente Bergeijk is gelegen in het landschap van de Kempen. Het gebied kent een lange geschiedenis van bewoning en dat levert veel bijzondere verhalen op. Hieronder noemen we aantal in het oog springende verhalen.

- Er zijn veel sporen van (prehistorische) bewoning gevonden in de beekdalen. Vermeldingswaardig zijn de sporen van Merovingische nederzettingen met een paar opmerkelijke grafvondsten.
- In de 17^e, 18^e en 19^e eeuw waren er in de Kempen, met name in Bergeijk, veel Teuten actief. De Teuten waren handelaren die in de lente en zomer rondtrokken tot in Denemarken om hun handelswaar te verkopen. Het was een exclusief Kempisch verschijnsel en heeft vele inwoners van de Kempen tot welstand gebracht.
- In het begin van de 20ste eeuw vestigde een kolonie van progressieve idealisten zich in Bergeijk. Uiteindelijk leidde dit tot de oprichting van Weverij De Ploeg, die met namen in de jaren 1960 en '70 zeer succesvol is. Rondom dit bedrijf ontstaat een gemeenschap die de artistieke voorhoede van Bergeijk wordt. Samen met de gemeente realiseren zij bijzondere projecten in de openbare ruimte van Bergeijk. Hiervan is veel nog te bezichtigen.
- De arme grond en de geïsoleerde ligging aan de grens met België hebben hun invloed op de Bergeijkenaars. Dit wordt beschreven in het DNA (De Natuurlijke Aard) van de Bergeijkenaar. Het document beschrijft de Bergeijkenaars als harde werkers, een beetje conservatief maar wel bereid zich aan te passen aan de omstandigheden met ook een passie voor kunst en cultuur.

Al deze verhalen tezamen vormen het verhaal van de gemeente Bergeijk. Dat verhaal is niet alleen interessant voor inwoners maar ook voor bezoekers. Al deze verhalen kunnen meer worden gebruikt in

de profilering van de gemeente Bergeijk. Vanuit cultureel perspectief springt met name het verhaal rond de Weverij De Ploeg eruit; dit heeft geleid tot topcultuur van internationale allure.

Beleidsdoel

- De verhalen uit de rijke geschiedenis van de gemeente Bergeijk gebruiken in het profiel van de gemeente Bergeijk.

Rol gemeente (via Stichting Beleef Bergeijk)

- Promoten van de verhalen en gebruiken bij de profilering van de gemeente Bergeijk.
- De verhalen zichtbaar maken in gemeentelijke uitingen.

Rol culturele partners

- Gebruik de verhalen als inspiratiebron voor aanbod en/of activiteiten.

7.6. Beeldende Kunst en Vormgeving in de openbare ruimte en de gemeentelijke collectie

Gemeentelijke collectie beeldende kunst

In de loop van de jaren heeft de gemeente Bergeijk een omvangrijke collectie beeldende kunst opgebouwd. Een deel van deze kunstwerken is onderdeel van het interieur van het gemeentehuis. Een ander deel is opgeslagen. De laatste jaren is het zicht op de inhoud van deze collectie wat verdwenen, ondanks een inventarisatie nog niet zo lang geleden. Gezien het verleden van Bergeijk is de kans aanwezig dat hier artistiek interessante werken tussen zitten. Het is daarom zaak om (1) te weten uit welke werken de collectie bestaat en (2) op basis daarvan een afweging te maken wat de gemeente ermee zou kunnen doen.

Beeldende Kunst en Vormgeving in de Openbare Ruimte

Onder openbare ruimte verstaan we de ruimtelijke omgeving die in eigendom is van de gemeente Bergeijk zoals straten, pleinen, parken, maar ook de binnenruimten van gebouwen in eigendom van de gemeente zoals het gemeentehuis, gemeenschapshuizen en de muziekschool. In deze nota gaat het om zowel de kunstcollectie voor buiten als voor binnen. Daarnaast kan de gemeente bijdragen aan kunstwerken die niet op eigen terrein staan maar wel in de openbare ruimte zichtbaar zijn: werken bij onder andere scholen, zorginstellingen of op terreinen van overheden als Provincie, Waterschap, Staatsbosbeheer.

D'n Eyckel van Bergeijk

Meestal spreekt men van Kunst in de Openbare Ruimte, maar omdat de grenzen tussen beeldende kunst en vormgeving al lang zijn vervaagd en Bergeijk een belangrijke historie kent op het gebied van vormgeving, geven we hier de voorkeur aan Beeldende Kunst en Vormgeving in de Openbare Ruimte. De rol van de kunstenaar bij de vormgeving van de openbare ruimte is uitgebreid. Naast de traditionele aankopen en opdrachten van sculpturen denken kunstenaars tegenwoordig ook mee over de inrichting van parken, pleinen, winkelcentra en zelfs van landschappen en infrastructuur. Ook dragen zij bij aan de beeldkwaliteit van de gebouwde omgeving bij de vormgeving van straatmeubilair, bruggen, viaducten en de aanleg van een gemeenschappelijke groente- of kruidentuin. Wij hanteren deze brede opvatting

van de beroepspraktijk. Ook in Bergeijk is er aandacht voor de rol van functionele kunst en vormgeving in de openbare ruimte, waar de brug over de Keersop een mooi voorbeeld van is.

Brug over de Keersop

Het onderhoud van kunst in de openbare ruimte is door de gemeente Bergeijk gewaarborgd, middels een overeenkomst met een lokale partij. Dit onderhoud is structureel opgenomen in de gemeentelijke begroting.

Naast de meer uitgebreide rol van kunst en vormgeving in de openbare ruimte, wordt steeds meer belang gehecht aan transparantie van beleid en onafhankelijkheid van adviezen. Daarom mag de instelling van een onafhankelijke Adviescommissie Beeldende kunst en Vormgeving niet ontbreken. Deze commissie adviseert het college van burgemeester en wethouders. Kwaliteit staat hierbij voorop. De adviescommissie kan hierover een gefundeerd oordeel geven. Deze commissie werkt uitsluitend met professioneel opgeleide en actieve beeldend kunstenaars en vormgevers die affiniteit hebben met werken voor de openbare ruimte. De adviescommissie maakt gebruik van de Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten 2015 (LAVK2015) zoals die is opgezet door Cultuur-Ondernemen in samenspraak met een aantal prominente (gemeentelijke) opdrachtbemiddelaars.

Beleidskader Beeldende Kunst en Vormgeving Openbare Ruimte

Het beleidskader omvat drie invalshoeken en is breed van opzet zodat er voldoende ruimte is om invulling te geven aan wat er op enig moment wenselijk wordt geacht. Het uitgangspunt van deze kaders is wat er door de jaren heen al is gerealiseerd in Bergeijk, alsmede het DNA van Bergeijk en haar zes kernen. Tevens is er ruimte voor incidentele kaders.

Afhankelijk van de ambities en/of praktische omstandigheden kan nieuwe kunst geplaatst worden vanuit de volgende drie invalshoeken:

1. **Het artistieke DNA van Bergeijk;**

Bergeijk kent een rijke historie op het gebied van vormgeving en architectuur met het door Gerrit Rietveld ontworpen gebouw van De Ploeg, het bushokje en de klok, het park van Mien Ruys, het huis van meubelontwerper Martin Visser met zijn bijzondere collectie kunst, de aanwezigheid van het Studio Job House en het replica-plein van Ad Dekkers. Deze unieke collectie willen we in stand houden en waar mogelijk uitbreiden met objecten voor de openbare ruimte;

2. **Het sociale, cultuurhistorische en geografische DNA van de zes kernen zoals verwoord in het DNA-boek;**

Het gaat hierbij om de realisatie van een kunstwerk in elke kern die deel uitmaakt van een samenhangende reeks. De werken geven uitdrukking aan bijzondere eigenschappen van elke kern wat betreft ruimtelijke omgeving, cultuurhistorische ontwikkeling en sociaal-culturele kenmerken;

3. **Incidentele kaders om kunstwerken te realiseren;**

Er moet voldoende ruimte zijn om in te spelen op onverwachte kansen zoals bij de bouw van gemeentelijk onroerend goed of de aanleg van infrastructuur (aandacht hiervoor bij nieuwe projecten), maar ook door aan te sluiten bij ontwikkelingen in buurgemeenten van kunstroutes en land-art projecten. In het geval van schenkingen kan de adviescommissie sturend optreden, met name wat betreft de kwaliteit van het werk en de professionaliteit van de maker. De adviescommissie kan adviseren een aanbod van inferieure kwaliteit af te wijzen.

Beleidsdoelen

- Er is een brede kijk op de rol van kunst en vormgeving in de openbare ruimte, dus ook bij de (nieuw) gebouwde omgeving (functionele kunst).
- Herzien van de opzet en procedure voor het functioneren van een nieuwe, onafhankelijke Adviescommissie Beeldende Kunst en Vormgeving.
- Nieuwe voorstellen voor beeldende kunst in de openbare ruimte worden beoordeeld langs het beleidskader.
- Financiële middelen beschikbaar stellen voor de aanschaf van kunst in de openbare ruimte.
- Een (nieuwe) inventarisatie van de gemeentelijke collectie beeldende kunst.

Rol gemeente

- Instellen van een nieuwe, onafhankelijke commissie voor kunst in de openbare ruimte.
- Beschikbaar stellen van budget voor de realisatie van kunst in de openbare ruimte.

Artikel 8. Uitvoeringsprogramma voor 2022-2025

Dit beleidskader bevat een aantal doelstellingen en acties die als rode draad door het beleidskader kunst en cultuur heen lopen. Voorbeelden hiervan zijn de financiering door de gemeente van culturele partners met de daarbij behorende prestatieafspraken of het betrekken van nieuw publiek bij bestaand aanbod. Er zijn ook een aantal gerichte doelen die specifiek en projectmatig kunnen worden opgepakt. Dat zijn dan de speerpunten voor de jaren 2022 - 2025. De gemeente neemt hiervoor het initiatief maar betreft partners uit het veld tijdig in deze uitvoering.

Speerpunten voor 2022 – 2025

1. **In gesprek gaan met subsidiepartners en andere belanghebbenden over het nieuwe beleidskader:**
Om de doelen te halen die zijn genoemd in dit beleidskader dienen nieuwe afspraken te worden gemaakt met culturele partners. Dat zullen geen landverschuivingen worden, maar eerder subtiele aanpassingen waarbij beter wordt aangesloten op het beleidskader en de huidige stand van zaken in het culturele veld.
2. **Cultureel Platform Bergeijk:**
Het oprichten van een platform waarin organisaties, verenigingen en inwoners culturele ervaringen kunnen delen activiteiten kunnen afstemmen op elkaar. Het doel van dit platform is om samenwerking te verbeteren. Het platform staat onder leiding van een voorzitter die afkomstig is uit het culturele veld van Bergeijk. De gemeente faciliteert het platform.
3. **Instellen van een nieuwe Adviescommissie Beeldende Kunst en Vormgeving:**
De gemeente gaat samen met een extern adviseur aan de slag om de beleidsdoelen uit paragraaf 7.6 concreet vorm te geven. Eind 2022 moet de nieuwe commissie benoemd zijn en actief aan de slag kunnen met advisering over nieuwe kunstwerken in de openbare ruimte.
4. **Nieuwe inventarisatie van de gemeentelijke collectie beeldende kunst:**
Het betrekking tot de gemeentelijke collectie beeldende kunst is het voornemen om voor het eind van 2022 nog eens goed te kijken naar de werken en te bepalen wat ermee zou kunnen gebeuren. Een aantal mensen uit het culturele veld heeft zich aangemeld om dit te gaan uitvoeren en komen met een voorstel.
5. **Uitmarkt:**
In 2018 is de Uitmarkt door slecht weer niet helemaal tot zijn recht gekomen. Er is destijds door de gemeente veel tijd en energie gestoken in de uitvoering. De gemeente wil het initiatief nemen om samen met het op te richten platform te onderzoeken of er behoefte is aan een tweede Uitmarkt in 2022 of 2023. Uitgangspunt is wel dat de organisatie zo veel mogelijk door het culturele veld wordt opgepakt.

Zoals besloten in de openbare vergadering van de gemeenteraad van Bergeijk van 21 april 2022.

*De gemeenteraad,
Namens deze,
H.L.M. van Leersum
Interim griffier
A. Callewaert - de Groot
Voorzitter*